

การสร้างคนต้นแบบในฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
THE DEVELOPMENT OF ROLE MODEL A PROTOTYPE IN INTEGRATED
FARMING UNDER THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY

เอกราช หนูแก้ว

EKARACH NHUKAEW

เอกรัตน์ เอกศาสตร์

EKARAT EKASART

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY

นครราชสีมา

NAKORN RATCHASIMA

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจต่อความต้องการของเกษตรกร เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เพื่อสร้างเครือข่าย และเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงาน ของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ ฟาร์มเกษตรผสมผสาน ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา การเก็บรวบรวมข้อมูลมีทั้งข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินผล และข้อมูลทุติยภูมิ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบเชิงปริมาณ และเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.73) ด้านการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ แบ่งได้ 3 ระยะ คือ 1) ระยะเตรียมการ 2) ระยะดำเนินการ และ 3) ระยะการประเมินผล ซึ่งพบว่ามีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.67) ด้านการสร้างเครือข่าย แบ่งได้ 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมการสร้างและจัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ระยะที่ 2 การดำเนินการสร้างและจัดตั้งเครือข่ายต้นแบบ และระยะที่ 3 การพัฒนาเครือข่าย และผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานต่อ ฟาร์มเกษตรผสมผสานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.73) จึงมีข้อเสนอแนะให้พัฒนาค้นต้นแบบ รุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานและเครือข่ายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

คำสำคัญ : คนต้นแบบ, ฟาร์มเกษตรผสมผสาน, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The research purposes were to 1) explore business-related factors for farmers' needs, 2) develop knowledge and understanding, 3) establish certain networks and 4) assess outcomes made by both old-school and new-blooded prototypes of integrated farming in Nakhon Ratchasima Province. Both primary data obtained from questionnaire, interview and evaluation form and secondary data was to analyze the quantitative data and descriptive analysis.

The results showed that the farmers' needs in the business-related factors in general at the highest level with average of 4.44. In terms of results pertaining, the knowledge and understanding is broaden, there were 3 phases as the following; 1) preparation phase, 2) action phase and 3) assessment phase which the pleasure with those provided services was found at the highest level with average of 4.52. Also, 3 phases in the building networks were; Phase 1) the establishment of community enterprise, phase 2) the building of prototype networking and phase 3) the development of network. For the assessment of outcomes, the successful performance can be related to integrate the farming at the highest level with average of 4.43. Therefore, there is a recommendation to develop the prototype, the original and the new model, the integrated farming and the network under the sufficiency economy philosophy.

Keywords : Role model, Integrated farming, Sufficiency economy philosophy

บทนำ

เกษตรแบบผสมผสาน เป็นระบบการเกษตรที่มีการเพาะปลูกพืช หรือการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่าง ๆ อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ภายใต้การเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยหลักการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ โดยระบบเกษตรผสมผสาน จะประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องมีการวางรูปแบบ และดำเนินการโดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสม กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ประกอบกับมีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปัจจัยการผลิต และทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์ ในการผลิตอีกชนิดหนึ่งกับการผลิตอีกชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดภายในไร่นาแบบครบวงจร อย่างไรก็ตาม ผลจากการลงพื้นที่ที่สำรวจภาคสนามในเบื้องต้นของนักวิจัย พบว่า เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ได้ทำการเกษตรแบบผสมผสานไม่มากนัก และเกษตรกรที่ดำเนินการอยู่ก็ขาดองค์ความรู้ในด้านการดำเนินการที่เหมาะสม ทำให้ผลการดำเนินงานไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น

ปัญหาประการสำคัญอีกอย่าง คือ ผู้ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้ เรียกกันว่า “กลุ่มเกษตรกรดั้งเดิม” โดยปัจจุบันคนในกลุ่มนี้มีจำนวนลดน้อยลง และมีอายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกรจะสูงขึ้น คือ มากกว่า 50 ปี เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรดั้งเดิมไม่มีแนวคิดและไม่มีความสามารถที่จะเปลี่ยนอาชีพไปทำอาชีพอื่น ๆ ได้อีก ทำให้คนกลุ่มเหล่านี้จะต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนเหล่านี้ได้เผชิญกับปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดองค์ความรู้ในการทำอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการเกษตรแบบผสมผสานอย่างมาก ดังนั้นจึงมีความจำเป็น อย่างเร่งด่วนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่เพื่อเพิ่มผลการดำเนินงาน คือ การเพิ่มรายได้ และลดค่าใช้จ่าย ให้กับเกษตรกร นอกจากนี้กลุ่มคนเหล่านี้ยังขาดทุนในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรด้วย ดังนั้น การนำแนวพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ของไทย เรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน ความรู้ และคุณธรรม มาใช้ในการดำเนินงานจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่เป็นไปได้ในการสร้างความความเจริญเติบโต และความยั่งยืนให้กับเกษตรกรดั้งเดิม นั่นคือ การพัฒนาเกษตรกรกลุ่มดั้งเดิม จึงควรพัฒนาไปในแนวทางของ “ฟาร์มเกษตรแบบผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

ในอีกด้านหนึ่งกลับพบว่า จังหวัดนครราชสีมายังขาดแรงงานในครัวเรือนภาคเกษตรวัยหนุ่มสาว โดยคนหนุ่มสาว ในปัจจุบันนิยมที่จะเข้าไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการอย่างมาก อีกทั้งยังนิยมเข้าไปทำงานในเมืองอุตสาหกรรม และบริการขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง โดยละทิ้งภาคเกษตรกรรม ละทิ้งถิ่นฐาน

ของตนเองไปทำงานที่อื่น ๆ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นความหวังของคนในจังหวัดนครราชสีมา โดยพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายนี้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วยการให้การศึกษา และการสร้างเรียนรู้ให้พร้อมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีองค์ความรู้ มีทักษะด้านการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง อีกทั้งจะต้องพัฒนาให้เขาเหล่านั้นเป็นต้นแบบในการพัฒนาบุคลากรภาคเกษตรเพราะเยาวชนคนรุ่นใหม่รุ่นสาวเหล่านี้จะเป็นผู้สืบทอดอาชีพการเกษตร รวมทั้งเป็นผู้นำองค์ความรู้ที่มีอยู่ไปเผยแพร่ต่อไปให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไปเพื่อไม่ให้อาชีพเกษตรกรรมสูญหายไปจากจังหวัดนครราชสีมา และประเทศไทย

สำหรับการสร้างคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจเพียงพอ จะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรสามารถมีกำไรสุทธิที่เพียงพอจากการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และ/หรือต้นทุนการผลิตที่ลดลง แต่การพัฒนาเกษตรกรทั้งในส่วนของเกษตรกรดั้งเดิม หรือเกษตรกรรุ่นใหม่เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ เพราะการที่เกษตรกรมีองค์ความรู้และดำเนินกิจกรรมการเกษตรเพียงลำพังอาจจะทำให้เกษตรกรขาดที่พึ่ง ต้องแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้วยตนเอง รวมถึงต้องสร้างแผนการดำเนินกิจกรรมการเกษตรด้วยตนเอง ทำให้ไม่สามารถพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ดังนั้นการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับภาคเกษตรกรรม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างเครือข่ายให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันให้เกิดเป็นเพื่อนคู่คิดที่ดี หรือเพื่อที่จะได้คอยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยหนุนเสริมพลังคนให้เกิดการใส่ใจในอาชีพการเกษตรซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อาชีพเกษตรกรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษดำรงต่อไปได้ในจังหวัดนครราชสีมา และประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในการกำหนดความต้องการของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ต่อฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อสร้างเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่กำหนดความต้องการของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
2. ได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
3. เกิดเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
4. ทราบถึงผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในการกำหนดความต้องการของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ต่อฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร คือ คริวเรือนเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีจำนวน 326,587 คริวเรือน (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา, 2560, น. 38) การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง (n) ได้คำนวณขนาดตัวอย่างตามหลักเกณฑ์ของ Taro Yamane โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นคือ ร้อยละ 5 นั่นคือ ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 400 คน (บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร, 2550, น. 207) ด้านการสุ่มตัวอย่าง โดยไม่ใช่ความน่าจะเป็น (Non probability sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

2. เครื่องมือหลักที่ใช้ในการศึกษา ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ และรองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการจัดการและสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เรียบร้อยแล้ว ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามปัจจัยสภาพแวดล้อมในการกำหนดความต้องการ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการเมือง สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี ตอนที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อมในงาน ได้แก่ ลูกค้า คู่แข่งขัน ผู้ขาย วัตถุดิบ แรงงาน และกฎระเบียบ และตอนที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ เจ้าของและผู้มีส่วนร่วม ลูกจ้าง และวัฒนธรรม

2.2 แบบประเมินผล จำนวน 5 ส่วน ประกอบด้วย การพัฒนาความคิดการพัฒนาความรู้ การพัฒนาการทำงาน การพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาบุคลิกภาพ

3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปัจจัยสภาพแวดล้อมในการกำหนดความต้องการ และแบบประเมินผล กับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ หัวหน้าครอบครัว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ด้วยการเขียนบรรยายประกอบตาราง และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีหลักเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (สรชัย พิศาลบุตร, เสาวรส ใหญ่สว่าง และปรีชา อัครเดชาอนุกรม, 2549, น. 43)

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80	หมายถึง มีความต้องการน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60	หมายถึง มีความต้องการน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40	หมายถึง มีความต้องการปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20	หมายถึง มีความต้องการมาก
ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00	หมายถึง มีความต้องการมากที่สุด

การพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และสร้างเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรแน่นอน และกลุ่มตัวอย่าง คือ การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช่ความน่าจะเป็น (Non probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ดังนี้ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับสาขาเกษตรกรรม จำนวน 3 คน ตัวแทนจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 คน ตัวแทนจากภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสาขาเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 คน ตัวแทนจากนักวิชาการ/สถาบันการศึกษา จำนวน 3 คน และตัวแทนภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับสาขาเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 คน รวมทั้งหมดจำนวน 15 คน

2. เครื่องมือหลักที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ มีจำนวน 4 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลทั่วไปในส่วนของลักษณะของคนต้นแบบและบุคคลต้นแบบตัวอย่าง 2) วิธีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนต้นแบบในด้านการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา 3) หลักสูตรการสร้างคนต้นแบบทั้งด้านวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ขอบเขตเนื้อหา ระยะเวลา และค่าใช้จ่าย และ 4) การประเมินผล การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ

2.2 แบบสัมภาษณ์ มีจำนวน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลทั่วไปในส่วนของลักษณะของเครือข่ายคนต้นแบบ และเครือข่ายต้นแบบตัวอย่าง และ 2) วิธีการสร้างเครือข่ายคนต้นแบบในด้านจุดมุ่งหมายร่วม กระบวนการมีส่วนร่วม ผลประโยชน์ร่วม ยุทธศาสตร์ กิจกรรม วิธีการประเมินผล การสร้างความรู้สึกร่วม การพัฒนาระบบเครือข่าย และการจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร

3. เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด ตัวแทนจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนจากภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสาขาเกษตรกรรม ตัวแทนจากนักวิชาการ/สถาบันการศึกษา และตัวแทนภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับสาขาเกษตรกรรม

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปประเด็นเป็นหมวดหมู่

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ระยะเตรียมการ เป็นการดำเนินการในขั้นตอนแรกของการดำเนินโครงการวิจัย คือเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

2. ระยะดำเนินการ เป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผ่านการคัดเลือกจากนักวิจัยของโครงการเรียบร้อยแล้ว นักวิจัยดำเนินการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จำนวน 2 กิจกรรม คือการจัดทำกิจกรรมการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านทฤษฎีของฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมพัฒนาความรู้ความเข้าใจในด้านปฏิบัติของฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญา

3. ระยะประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้าย โดยใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจเป็นเครื่องมือในการประเมินผล

ผลการวิจัย

1. การศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในการกำหนดความต้องการของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ต่อฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา แบ่งได้ 2 ระดับ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความต้องการปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ต่อฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

รายการ	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
สภาพแวดล้อมทั่วไป			
1. สภาพแวดล้อมทางการเมือง	4.17	0.81	ความต้องการมาก
2. สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม	4.40	0.68	ความต้องการมากที่สุด
3. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ	4.64	0.63	ความต้องการมากที่สุด
4. สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี	4.04	0.76	ความต้องการมาก
	4.31	0.76	ความต้องการมากที่สุด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
สภาพแวดล้อมในงาน			
1. ลูกค้า	4.75	0.50	ความต้องการมากที่สุด
2. คู่แข่งขัน	4.36	0.61	ความต้องการมากที่สุด
3. ผู้ขายวัตถุดิบ	4.43	0.76	ความต้องการมากที่สุด
4. แรงงาน	4.65	0.63	ความต้องการมากที่สุด
5. ภาวะเบียด	4.44	0.74	ความต้องการมากที่สุด
	4.53	0.67	ความต้องการมากที่สุด
สภาพแวดล้อมภายในองค์กร			
1. เจ้าของและผู้มีส่วนร่วม	4.71	0.73	ความต้องการมากที่สุด
2. ลูกจ้าง	4.17	0.81	ความต้องการมาก
3. วัฒนธรรม	4.29	0.82	ความต้องการมากที่สุด
	4.48	0.78	ความต้องการมากที่สุด
รวม	4.44	0.73	ความต้องการมากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความต้องการของเกษตรกร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.73) สามารถพิจารณาเป็นรายปัจจัย โดยเรียงตามลำดับมากไปหาน้อย พบว่า ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมในงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.67) ในรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ดังนี้ ลูกค้า ($\bar{X}=4.75$, S.D.=0.50) แรงงาน ($\bar{X}=4.65$, S.D.=0.63) ภาวะเบียด ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.74) ผู้ขายวัตถุดิบ ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.76) และ คู่แข่งขัน ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.61) รองลงมาคือ ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.78) ในรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ คือ เจ้าของและผู้มีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.73) และวัฒนธรรม ($\bar{X}=4.29$, S.D.=0.82) สำหรับ ลูกจ้าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$, S.D.=0.81) และปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.76) ในประเด็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ คือ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ($\bar{X}=4.64$, S.D.=0.63) และสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.68) และอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ คือ สภาพแวดล้อมทางการเมือง ($\bar{X}=4.17$, S.D.=0.81) และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี ($\bar{X}=4.04$, S.D.=0.76)

2. การพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา สามารถอธิบายผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ระยะเตรียมการ คือ เป็นการประชาสัมพันธ์พัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีจำนวน 5 วิธี คือ การส่งจดหมายเชิญประชุมการเข้าพบผู้บริหาร การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ การติดป้ายประกาศ/ป้ายประชาสัมพันธ์ และการโทรศัพท์ถึงตัวเกษตรกร

2.2 ระยะดำเนินการ เป็นการดำเนินการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จำนวน 2 กิจกรรม คือการจัดทำกิจกรรมการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านทฤษฎีของฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านปฏิบัติของฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ โดยการจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์

พื้นฐานองค์ความรู้ด้านฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การศึกษาดูงาน การใช้สื่อมัลติมีเดีย การสร้างเว็บไซต์สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเปิด Facebook สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างกลุ่มไลน์ (Line) การลงพื้นที่เพื่อให้คำปรึกษา นิเทศ และติดตามผลของการถ่ายทอดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในสถานศึกษา และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการฟาร์มเกษตรผสมผสานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ระยะเวลาประเมินผลสัมฤทธิ์ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของผู้รับบริการต่อความพึงพอใจในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับคนต้นแบบ รุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

รายการ	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม	4.37	0.72	ความพึงพอใจมากที่สุด
ด้านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้	4.74	0.44	ความพึงพอใจมากที่สุด
ด้านวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้	4.40	0.78	ความพึงพอใจมากที่สุด
ด้านการบูรณาการกับการปฏิบัติจริง	4.33	0.70	ความพึงพอใจมากที่สุด
ด้านความรู้ความสามารถของผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้	4.78	0.48	ความพึงพอใจมากที่สุด
รวม	4.52	0.67	ความพึงพอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.67) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ความสามารถของผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ($\bar{X}=4.78$, S.D.=0.48) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ ($\bar{X}=4.74$, S.D.=0.44) ด้านวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.78) ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.72) และด้านการบูรณาการกับการปฏิบัติจริง ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.70)

3. การสร้างเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา แสดงผลตามระยะเวลาในการดำเนินงาน จำนวน 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการสร้าง/จัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินการในระยะที่ 1 เป็นการเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งนักวิจัยได้ใช้กิจกรรมการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์เกษตรกร เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการจัดตั้งเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาในระยะต่อไป

สำหรับการลงพื้นที่ในครั้งนี้ นักวิจัยได้ใช้หลัก “ให้ความรู้ด้านเครือข่าย กระตุ้นความสนใจการจัดตั้งเครือข่าย และการกำหนดระยะเวลาเพื่อจัดตั้งเครือข่าย” โดยผลที่ได้รับจากการลงพื้นที่ พบว่าเกษตรกรแต่ละรายเห็นด้วยในการจัดตั้งเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และขอให้คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่

ระยะที่ 2 การดำเนินการสร้าง/จัดตั้งเครือข่ายต้นแบบ

จากการดำเนินการในระยะที่ 2 เป็นการจัดตั้งเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสาน โดยในระยะนี้นักวิจัยเป็นผู้ทำหน้าที่เชิญคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานทั้งคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าจำนวน 6 คน เข้ามาร่วมประชุม โดยมีเป้าหมายเพื่อดำเนินการจัดตั้งการจัดตั้งเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสาน ทั้งนี้ นักวิจัยได้ใช้สถานที่กลาง คือ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นพื้นที่ในการดำเนินการจัดตั้งการจัดตั้งเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสาน ทั้งนี้ เพราะนักวิจัยเห็นว่า การดำเนินการในลักษณะเครือข่ายต้องเกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน ดังนั้นการใช้สถานที่กลาง ซึ่งทุกกลุ่มต้องเดินทางร่วมกันจะก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเดินทางร่วมกัน ทั้งนี้ เมื่อคนต้นแบบได้จัดเวทีประชุมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งการจัดตั้งเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานคนต้นแบบแต่ละคน ได้เห็นว่าในระยะแรกของการจัดตั้งเครือข่ายร่วมกัน ควรดำเนินเครือข่ายแบบไม่มีโครงสร้างของเครือข่ายอย่างเป็นทางการ แต่การดำเนินงานของเครือข่ายให้เกิดขึ้นจากทุกคนต้นแบบในเครือข่ายเป็นประธานเครือข่ายร่วมกัน เพื่อร่วมกันคิดร่วมกันดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายในระยะต่อไป

ระยะที่ 3 การพัฒนาเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสาน

จากการดำเนินการในระยะที่ 3 เป็นการพัฒนาเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เมื่อคนต้นแบบทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ได้ดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายในระยะที่ 2 เรียบร้อยแล้ว นักวิจัยได้จัดเวทีประชุมเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย โดยมีเป้าหมายเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนของแนวทางที่เครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน คือแนวทางการพัฒนาเครือข่ายตามหลักการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจ คือด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านบุคลากร และด้านการบริหาร (6 คน : 1 แผน) ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าการดำเนินงานของเครือข่ายเน้นให้เกิดการนำไปปฏิบัติร่วมกันได้จริง ดังนั้นในระยะแรกของการจัดตั้งเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสาน จึงได้กำหนดกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่มากนัก ซึ่งหากการดำเนินการในระยะแรกประสบความสำเร็จ เครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานจึงมีการเพิ่มเติมกิจกรรมของเครือข่ายขึ้นมา

4. การประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นของผู้รับบริการต่อผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ต่อฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
การพัฒนาความคิด	4.38	0.71	ผลสัมฤทธิ์มากที่สุด
การพัฒนาความรู้	4.68	0.47	ผลสัมฤทธิ์มากที่สุด
การพัฒนาการทำงาน	4.42	0.74	ผลสัมฤทธิ์มากที่สุด
การพัฒนาจิตใจ	4.40	0.76	ผลสัมฤทธิ์มากที่สุด
พัฒนาบุคลิกภาพ	4.29	0.87	ผลสัมฤทธิ์มากที่สุด
รวม	4.43	0.73	ผลสัมฤทธิ์มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า พบว่าผู้รับบริการเห็นว่าค่านต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ มีผลสัมฤทธิ์การดำเนินงาน ต่อฟาร์มเกษตรผสมผสานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.73) และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนี้ ด้านการพัฒนาความรู้ ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.47) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาการทำงาน ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.74) ด้านการพัฒนาจิตใจ ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.76) ด้านการพัฒนาความคิดมีผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.71) และด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ ($\bar{X}=4.29$, S.D.=0.87)

อภิปรายผล

การศึกษาของโครงการนี้พบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของ คักดีเจริญ ภาฎทานนท์ และคณะ (2557) ที่ได้ค้นพบองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติการ ได้แก่ Model การบูรณาการ คือ การศึกษาดูงาน การอบรมเฉพาะเรื่องการปฏิบัติการในแปลงและการสร้างต้นแบบเติมแนวคิด Model เชิงวิธีการ ประกอบด้วย การวางแผน การออกแบบการทำงาน การประสานงาน การจัดการ การบริหารจัดการ Model การให้บทบาทหน่วยงาน ได้แก่ ความร่วมมือแต่ละส่วน การวิเคราะห์นโยบายการควบคุมการปฏิบัติการ Model การสร้างตัวชี้วัดเกษตรกรต้นแบบ 8 ข้อ เพื่อพึ่งตนเองในเรื่องอาหารปลอดภัย ได้ตลอดทั้งปีและตลอดไป ได้แก่ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ ไม่มีหนี้ โดยเป่าลดหนี้ปีละ 20%, เป็นแบบอย่างสามารถขยายแนวคิด และวิธีปฏิบัติไปสู่ครอบครัวอื่น ๆ ในชุมชนได้ กิจกรรมที่ต้องก่อให้เกิดรายได้/ลดรายจ่าย ทดลองศึกษาวิจัยสิ่งใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวัน และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาของตนเอง และกลุ่มได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวลิต สวัสดิ์ผล และคณะ (2556) ได้มีข้อค้นพบ คือ การรวมกลุ่มกิจกรรม และความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน โดยมีระดับการพึ่งตนเอง ประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด คือ ปลูกพืชเศรษฐกิจ เลี้ยงสัตว์บริโภค ปลูกผักสวนครัว ทำเกษตรผสมผสาน ปลูกข้าวไว้กิน ทำบัญชีครัวเรือน มีเหตุผล ละเว้นอบายมุข พอเพียง และสร้างรายได้ ครัวชาย เพ็งพินิจ และคณะ (2556) ได้มีข้อค้นพบ คือ การสร้างความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีจำนวน 13 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ทำเกษตรผสมผสาน ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิด มีอาหารพอกิน-แจก-แลกเปลี่ยน-ขาย ปลูกผักสวนครัว ขยันซื้อสัตย์ ครอบครัวย่ออุ่น สุขภาพแข็งแรง ภูมิใจในสิ่งที่ทำ ลดการใช้สารเคมี ไม่สร้างหนี้ เป็นแบบอย่างที่ดี มีเงินออมและมีอิสรเสรีภาพ ประเวทย์ ใจพั้น และสุกัญญา ใจพั้น (2556) ได้ข้อค้นพบว่าการวิจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม ปัจจัยด้านความผูกพันกับโครงการ ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในการทำงาน และปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทนศักดิ์ วันชัย และกุหรั่ง สุปินราช (2553) ได้ข้อค้นพบ คือ เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การประกอบอาชีพของเกษตรกรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม ด้านความมีเหตุผล และด้านภูมิคุ้มกัน จำเนียร ชุณหโสภาค (2551) มีข้อค้นพบ คือ ผลดีโดยผู้นำชุมชนที่ได้เข้าอบรมตามหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้จากรูปแบบการพัฒนา ในการศึกษาครั้งนี้มีความเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านความคิดและการปฏิบัติ หลักสูตรนี้จึงอาจเป็นทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในกรณีที่มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาความพร้อมของผู้นำชุมชน และงบประมาณในการดำเนินการ เทอดศักดิ์ คำเหม็ง (2551) มีข้อค้นพบ คือ การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ และความหลากหลายของระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีความแตกต่างกันทั้งด้านปริมาณ และรูปแบบของกิจกรรม ข้อเสนอแนะจากการศึกษา มาจากผลการศึกษาวิจัยซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนอันดับแรก ในการส่งเสริมสนับสนุนและการวิจัยเชิงกลยุทธ์ในการเพิ่มระดับการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่และชุมชนของกลุ่มจังหวัดอีสานบน ประสงค์ ทันศรี (2551) มีข้อค้นพบ คือ ส่วนราชการและภาครัฐเอกชนควรมีการบูรณาการการทำงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุมทุกหน่วยงาน

และยึดเป็นยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานพร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ตั้งแต่ระดับครอบครัวของผู้นำชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการขับเคลื่อนระดับชุมชน รวมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจให้กับประชาชนทุกระดับ รวมทั้งสอดแทรกในชั้นเรียนแก่เยาวชนและนักเรียน รัตนา คัมภีรานนท์ และคณะ (2551) มีข้อค้นพบ คือ อาจารย์ควรมีการเตรียมความพร้อมในการฝึกเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรมก่อนออกศึกษาสภาพจริง และครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะต้องมีการทำความเข้าใจ และมีทักษะที่จำเป็นบางประการ และนักศึกษาต้องมีการเข้าใจวิธีเรียนแบบใหม่ที่ต้องเป็นการเรียนด้วยตนเอง คิดได้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นคนชี้แนะ เป็นเสมือนผู้ที่คอยกระตุ้นเติมความคิดเพื่อให้นักศึกษาคิดต่อ วิทยา เมฆขำ, ประสงค์ อัทธพ และเบญจลักษณ์ เมืองมีศรี (2551) มีข้อค้นพบ คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานรากแห่งความพอดี พบว่ามีจำนวน 3 ประการ คือด้านการลดรายจ่าย ได้แก่ ครอบครัวปลอดอบายมุข ด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวมีอาชีพเสริม และด้านการประหยัดและการออม ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวมีการออมหรือเก็บเงิน เกริกไกร แก้วล้วน และกิติรัตน์ สีหพันธ์ (2550) มีข้อค้นพบ คือ นอกจากองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงด้านต่าง ๆ แล้วภูมิปัญญาชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏยังมีความคุ้นเคยและร่วมกันเป็นเครือข่าย การทำงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคต และได้นำผลการวิจัยและองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง มาทำเป็นเอกสารในการจัดการเรียนการสอนด้วย และไชยรัตน์ ปราณี และคณะ (2550) มีข้อค้นพบ คือ เงื่อนไขหรือปัจจัยของชุมชนเกษตรกร และเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย ทูทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาได้นำมาสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์จากการวิจัย

1.1 เกษตรกรมีความต้องการปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในงานมากที่สุด ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนต้นแบบฟาร์มเกษตรผสมผสานจึงต้องพัฒนาสภาพแวดล้อมในงานให้มีความเหมาะสมก่อนเป็นอันดับต้น ๆ

1.2 เกษตรกรมีความพึงพอใจในด้านความรู้ความสามารถของผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้มากที่สุด ดังนั้นในการพัฒนาให้เกษตรกรต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ควรมีกระบวนการในการสรรหาวิทยากรให้มากขึ้น เพราะเกษตรกรมักจะทำเนิกรตามวิทยากรที่ตนเองที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านฟาร์มเกษตรผสมผสาน

1.3 การสร้างเครือข่ายไม่จำเป็นที่จะต้องสร้างตามหลักวิชาการที่มีโครงสร้างการบริหารงานที่เป็นระบบ แต่ในขั้นต้นอาจจะสร้างเครือข่ายกันแบบไม่เป็นทางการก่อนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้วค่อยยกระดับการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมต่อไป

1.4 ผลที่ได้จากการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ฟาร์มเกษตรผสมผสานในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรมีความต้องการได้รับผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาความรู้มากที่สุด ดังนั้นในการพัฒนาคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ควรมีให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ทั้งในรูปแบบของภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ทราบถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่กำหนดความต้องการของเกษตรกรได้อย่างละเอียดและชัดเจนมากขึ้น

2.2 การพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการบูรณาการการเรียนการสอนในภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

2.3 การศึกษาเพื่อติดตามและประเมินผลความสำเร็จของการใช้แนวทางการพัฒนาเครือข่ายคนต้นแบบรุ่นเดิมและรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- เกริกไกร แก้วล้วน และกิติรัตน์ สีหพันธ์. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ : กรณีศึกษาการพัฒนาองค์กรความรู้ โดยเกษตรกร จังหวัดอำนาจเจริญ* (รายงานผลการวิจัย). อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จำเนียร ชุนทโสภาค และคณะ. (2551). *การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ขวลิต สวัสดิ์ผล และคณะ. 2556. *การพัฒนาตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ไชยรัตน์ ปรานี และคณะ. (2550). *โครงการวิจัยเดินตามพ่อ : การจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีโจทย์ปัญหาของเกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกรตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ทงศักดิ์ วันชัย และกฤษ์ สุปินราช. (2553). *การศึกษาดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* (รายงานผลการวิจัย). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.
- เทอดศักดิ์ คำเหม็ง. (2551) *การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน* (รายงานผลการวิจัย). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธวัชชัย เพ็งพินิจ และคณะ. (2556). *การพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จต้นแบบเกษตรกรพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- บุญใจ ศรีสถิตยารากร. (2550). *ระเบียบวิธีการวิจัย : แนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพมหานคร : ยูแอนด์ไอ อินเตอร์มีเดีย.
- ประเวทย์ ใจพั้น และสุกัญญา ใจพั้น. (2556). *การศึกษารูปแบบการรวมกลุ่มและการเชื่อมโยงสู่ตลาดอย่างยั่งยืนภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ศูนย์นิคมเศรษฐกิจพอเพียง อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ประสงค์ ทันศรี. (2551) *การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาอำเภอธารโต จังหวัดยะลา* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รัตนา คัมภีรานนท์ และคณะ. (2551). *วิถีคิด ความเข้าใจ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตและหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในการบูรณาการวิชาชีพ สังคมและสิ่งแวดล้อม* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วิทยา เมฆชา, ปรงศักดิ์ อัดพุม และเบญจลักษณ์ เมืองมีศรี. (2551). *การถ่ายทอดแนวทางการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดนนทบุรี* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศักดิ์เจริญ ภาภูตานนท์ และคณะ. (2557). *แนวทางการทำงานแบบบูรณาการของหน่วยงาน องค์กรเพื่อนำไปสู่การสร้างแกนนำต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเหล่าตอกไม้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดมหาสารคาม* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- สรชัย พิศาลบุตร, เสาวรส ใหญ่สว่าง และปรีชา อัครเดชาบุตร. (2549). *การสร้างและประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม*. กรุงเทพมหานคร : วิทยพัฒน์.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา. (2560). *รายงานผลิตภัณฑ์มวลรวม*. นครราชสีมา : สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา.

ผู้เขียนบทความ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอกราช หนูแก้ว

อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ

E-mail : ekarach.n@hotmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกรัตน์ เอกศาสตร์

อาจารย์ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ

E-mail : ekarat.ekasart@gmail.com

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง

จังหวัดนครราชสีมา 30000